

ПЕРЕДУМОВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

А.А. Залізький, Р.В. Яковенко

З 1991 р. Україна, проголосивши себе суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою, обрала курс на побудову нової ринкової економіки, головним напрямом якої є забезпечення умов для розвитку національного підприємництва. Саме підприємництво дозволяє державі збалансовано розбудовувати свою економіку та залучати широкі верстви населення до такої розбудови.

Право, безсумнівно, є одним із найпотужніших засобів державного впливу на економіку. Проте, одна лише наявність правових норм не в змозі регулювати підприємницьку діяльність без належного організаційного механізму з їх практичного втілення, без певної організаційної структури та без системи підготовки кадрів.

Згідно зі ст. 42 Господарського Кодексу України, підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Це право означає, що кожний сам вільний вибирати, орієнтуючись на свої бажання і можливості, чим займатися: стати підприємцем, менеджером на акціонерному підприємстві або розпочати індивідуальну трудову діяльність. Людина може визначитися, що вигідно для неї особисто, і заздальгідь вирішити, коли і що треба робити, що від кого й на яких умовах вимагати для реалізації своїх економічних прав та інтересів. Проте приватна ініціатива не може суперечити суспільній користі та моралі, завдавати шкоди особистій безпеці, правам людини та її гідності, порушувати норми економічної безпеки.

Держава забезпечує будь-якому підприємництву однакові економічні права й правові умови господарювання. Це дає змогу: сприяти розвитку ринку, здійснюючи його регулювання за допомогою економічних методів та антимонопольного законодавства; забезпечувати пільгові умови тим підприємствам, які впроваджують прогресивні технології і створюють нові робочі місця; стимулює розвиток малих підприємств, надаючи пільги з оподаткування та державного кредитування, створюючи фонди сприяння розвитку малих підприємств.

В Україні підприємницька діяльність регулюється такими законодавчими актами:

- Конституція України;
- Цивільний кодекс України;
- Земельний кодекс України;

- Митний кодекс України.

Кожен із цих актів є важливим регулюючим документом, який включає статті щодо правового регулювання господарської діяльності. Статтею 19 ГК встановлено, що незаконне втручання та перешкоджання господарській діяльності суб'єктів господарювання з боку органів державної влади, їх посадових осіб при здійсненні ними державного контролю та нагляду забороняються. Органи державної влади і посадові особи зобов'язані здійснювати інспектування та перевірки діяльності суб'єктів господарювання неупереджено, об'єктивно й оперативно, дотримуючись вимог законодавства, поважаючи права і законні інтереси суб'єктів господарювання. Дії та рішення державних органів контролю та нагляду, а також їх посадових осіб, які проводили інспектування і перевірку, можуть бути оскаржені суб'єктом господарювання у встановленому законодавством порядку.

Усі суб'єкти господарювання зобов'язані здійснювати первинний та бухгалтерський облік результатів своєї роботи, складати статистичну інформацію, а також надавати відповідно до вимог закону фінансову звітність та статистичну інформацію щодо своєї господарської діяльності та інші дані, визначені законом.

Контроль за окремими видами діяльності підприємства здійснюють державна податкова інспекція та державні органи, що виконують нагляд за безпекою виробництва і праці в межах своєї компетенції, встановленої відповідними законодавчими актами України. Якщо вимоги цих органів виходять за межі їхніх повноважень, підприємство має право не виконувати таких вимог.

У разі порушення договірних зобов'язань, кредитно-розрахункової і податкової дисципліни, вимог щодо якості продукції та інших правил здійснення господарської діяльності підприємство несе відповідальність, передбачену чинним законодавством України (сплачує штрафи, відшкодовує завдані збитки).

Проте сплата штрафів і відшкодувань не звільняє підприємство без згоди споживача від виконання договірних зобов'язань щодо поставок продукції, здійснення робіт або надання послуг у повному обсязі й у відповідні строки.

Підприємство самостійно визначає фонд оплати праці без обмеження його збільшення з боку державних органів. Мінімальний розмір оплати праці не може бути нижче прожиткового мінімуму, що встановлюється законодавчими актами України. Підприємства можуть використовувати тарифні ставки, посадові оклади як орієнтири для диференціації оплати праці в залежності від професії, кваліфікації робітників, складності й умов виконуваних ними робіт і послуг.

Підприємство реалізує свою продукцію, майно за цінами і тарифами, що встановлюються самостійно або на договірній основі, а у випадках, передбачених законодавчими актами України, - за державними цінами і

тарифами. В розрахунках із закордонними партнерами застосовуються контрактні ціни, що формуються відповідно до умов і цін світового ринку.

Рівні умови господарювання забезпечуються державою насамперед гарантією стабільності відносин власності та рівними умовами захисту права власності. Окрім того, власникові надається право чинити будь-які дії щодо свого майна, а також використовувати своє майно для здійснення будь-якої господарської або іншої діяльності, яка не забороняється законом.

З метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва держава надає таку допомогу:

- надає земельні ділянки, передає підприємствам державне майно, необхідне для здійснення підприємницької діяльності;

- сприяє організації матеріально-технічного забезпечення та інформаційного обслуговування підприємців, підготовці й перепідготовці кадрів;

- здійснює первісне облаштування неосвоєних територій об'єктами виробничої і соціальної інфраструктури з продажем або передачею їх у кредит підприємствам;

- стимулює за допомогою економічних важелів (субсидій, пільг) модернізацію технології, інноваційну діяльність;

- надає підприємствам цільові кредити.

Будь-яке підприємство діє на підставі власного статуту, тобто певного зібрання обов'язкових правил, що регулюють його індивідуальну діяльність та взаємовідносини з іншими суб'єктами. Статут має відповідати основним положенням закону України про підприємництво. Його затверджує власник чи засновник підприємства.

У статуті підприємства визначаються: його точне найменування та місцезнаходження; власник або засновник; основна місія й цілі діяльності; органи управління та порядок їхнього формування; компетенція (повноваження) трудового колективу та його виборних органів; джерела та порядок утворення майна; умови реорганізації і припинення існування.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що правове регулювання підприємництва є формою юридично регламентованих взаємовідносин, які складаються між підприємцями та органами публічної адміністрації. Під правовим регулюванням слід розуміти один із видів регулюючого впливу на суспільні відносини у сфері підприємницької діяльності, що здійснюється уповноваженими органами публічної адміністрації за допомогою багатоманітного, нормативно закріпленого інструментарію методів та засобів. Для забезпечення стабільності економіки, безпеки суспільства, захисту прав споживачів та розвитку конкуренції існує об'єктивна необхідність правового регулювання підприємницької діяльності за допомогою системи специфічних методів та засобів, але слід чітко регламентувати межі цього впливу, його мотиви, конкретизувати заходи, порядок їх реалізації та аналіз наслідків застосування.

Список літератури

1. Державне регулювання економіки: підруч. / [І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога]; За ред. д-ра екон. наук акад. АН вищої школи України І. Р. Михасюка. Львівський національний університет імені Івана Франка. – [друге вид., випр. і доп.]. – К.: Атака, Ельга-Н, 2000. – 592 с.
2. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / [С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко, Ю. Г. Тормоса, Т. О. Стеценко]. – К.: Київ. нац. економ. ун-т, 2000. – 316 с.
3. Закон України „Про підприємництво” від 07. 02. 91. №698-III, зі змінами та доповненнями – Господарський Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.uabs.edu.ua/library/Method/K_fin/2003/427_fin_predpr.htm.
4. Поняття державного регулювання підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hallbooks.net/basket_p_1_p_pidpriemnicka_diyalnist_p_3.html.